

Metody prezentacji jednostek współzależnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym a sytuacja majątkowa grupy kapitałowej

Magdalena Janowicz*

Streszczenie: *Cel* – wskazanie wpływu metody prezentacji danych jednostek współzależnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na sytuację majątkową grupy kapitałowej. *Metodologia badania* – analiza literatury, metoda indukcji oraz dedukcji, studium przypadku. *Wynik* – artykuł zawiera zwięzłe porównanie metod ujęcia jednostek współzależnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, a także wpływu ich zastosowania na sytuację majątkową grupy kapitałowej. *Oryginalność/Wartość* – artykuł wskazuje na kryteria, które powinny zostać rozważone przy tworzeniu polityki rachunkowości grupy kapitałowej w zakresie sposobu ujmowania jednostek współzależnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Słowa kluczowe: metoda proporcjonalna, metoda praw własności, polityka rachunkowości grupy kapitałowej

Wprowadzenie

Zgodnie z obowiązującymi przepisami polskiego prawa bilansowego (Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 59, ust. 2 i 4), dane finansowe jednostek współzależnych (JWZ) mogą zostać zaprezentowane w sprawozdaniu finansowym grupy kapitałowej za pomocą metody proporcjonalnej lub metody praw własności (MPW). W przeciwieństwie do zapisów Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej¹ (MSSF) oraz nieobowiązującej już wersji ustawy o rachunkowości, zastosowanie określonej metody nie zależy od formy organizacyjno-prawnej jednostki współzależnej (*MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”*... : § 20, § 24; Czubakowska 2006: 561, 564–565). W związku z tym, grupy kapitałowe mogą swobodnie kształtować swoją politykę rachunkowości w tym zakresie². Dokonując wyboru metody prezentacji danych jednostki współzależnej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym należy, rozważyć skutki, jakie jej zastosowanie będzie miało dla sytuacji finansowo-majątkowej grupy kapitałowej.

* dr Magdalena Janowicz, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Instytut Rachunkowości, ul. Mickiewicza 64, 71–101 Szczecin, e-mail: magi@wneiz.pl.

¹ Pod pojęciem tym Autorka rozumie również Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR).

² R. Ignatowski (2009: 823) sugeruje, że możliwe jest dokonanie wyboru metody proporcjonalnej lub praw własności dla każdej jednostki z osobna, co skutkowałoby wykazaniem części jednostek współzależnych metodą proporcjonalną, podczas gdy pozostała część byłaby wykazywana metodą praw własności. Jednakże Autorka przychyliła się bardziej do opinii M. Remlein (2013: 184), która zauważa, że grupa kapitałowa powinna przyjąć jednolitą politykę rachunkowości w zakresie wszystkich jednostek współzależnych.

Celem artykułu jest zaprezentowanie wpływu metody proporcjonalnej oraz metody praw własności na skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzane zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości. Na potrzeby niniejszego opracowania Autorka przeprowadziła analizę przepisów prawnych oraz literatury przedmiotu, a także przeanalizowała potencjalny wpływ tych metod na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

1. Istota metody proporcjonalnej oraz metody praw własności

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, zastosowanie metody proporcjonalnej sprowadza się do sumowania w pełnej kwocie poszczególnych pozycji sprawozdań finansowych wspólnika jednostki współzależnej (WJWZ) z częścią wartości poszczególnych pozycji sprawozdań finansowych jednostek współzależnych, proporcjonalną do udziałów w jej kapitale własnym, posiadanych przez jednostki grupy kapitałowej objęte konsolidacją (Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 61, ust. 1)³. Wyłączeniu podlegają udziały w jednostce współzależnej oraz odpowiadająca im część kapitału własnego tej jednostki, a także efekt transakcji zawartych pomiędzy tą jednostką a pozostałymi jednostkami objętymi skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym (rozrachunki, przychody, koszty, niezrealizowane zyski i straty oraz dywidendy). WJWZ ma również prawo do wykazania w swoim sprawozdaniu skonsolidowanym przypadających na niego zmian kapitałów własnych JWZ, które miały miejsce od dnia rozpoczęcia sprawowania spółkontroli do dnia bilansowego (Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 września 2009...: § 13, ust. 3; §18, ust. 2).

Zastosowanie metody proporcjonalnej skutkuje również ustaleniem wartości firmy (względnie ujemnej wartości), jej wykazaniem w osobnej pozycji skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz stopniowym odpisaniem na wynik finansowy, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o rachunkowości (Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 44b, ust. 10–12).

Podsumowując, można stwierdzić, że zastosowanie metody proporcjonalnej wiąże się z sumowaniem oraz korektą danych zawartych niemal we wszystkich elementach skonsolidowanego sprawozdania finansowego, a więc w skonsolidowanym bilansie, rachunku zysków i strat, sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, zestawieniu zmian w skonsolidowanym kapitale własnym oraz notach do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Odmiennie przedstawia się zastosowanie metody praw własności. W ujęciu najbardziej ogólnym jest to metoda wyceny udziałów w aktywach netto jednostki podporządkowanej (tutaj – współzależnej), uwzględniająca wartość firmy (ujemną wartość firmy) ustaloną na dzień przejścia kontroli, rozpoczęcia sprawowania spółkontroli lub wywierania znaczącego wpływu na inną jednostkę (por. Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 3, ust. 1, pkt 47)⁴. W kolejnych okresach sprawozdawczych wartość tych udziałów jest korygowana o zmiany w kapitale własnym jednostki podporządkowanej oraz odpis wartości firmy, a także pomniejszana o dywidendy otrzymane od tej jednostki. Jak podkreślają to różni autorzy (Ignatowski 2012: 1227; Remlein 2010: 115), to właśnie coroczna korekta wartości

³ Jeżeli w umowie zawartej pomiędzy WJWZ nie zostały wskazane ich dokładne udziały w kapitale JWZ, to przyjmuje się, że każdy z nich ma taki sam wpływ na jednostkę współzależną (Ignatowski 2009: 842).

⁴ Warto zaznaczyć, że ustalona wartość firmy nie jest wykazywana w osobnej pozycji sprawozdania finansowego. Zarówno wartość firmy, jak i ujemna wartość firmy, korygują cenę nabycia udziałów w jednostce podporządkowanej (Taborek-Mazur 2010: 162).

posiadanych udziałów o zmiany w kapitałach własnych jednostki podporządkowanej stanowi istotę metody praw własności.

Na szczególną uwagę zasługuje przeprowadzany na kolejne dni bilansowe sposób korygowania wartości udziałów w jednostce współzależnej. Zwiększenia kapitałów własnych JWZ, które nastąpiły po dniu rozpoczęcia sprawowania spółkontroli, z jednej strony, powiększają wartość udziałów wycenianych metodą praw własności, z drugiej zaś powiększają wartość kapitałów własnych WJWZ. Zmniejszenia kapitałów własnych jednostki współzależnej są traktowane analogicznie⁵.

Oczywiście nietrudno wyobrazić sobie sytuację, w której korekty z tytułu strat poniesionych przez JWZ przewyższą ostatecznie wartość udziałów wycenianych metodą praw własności. W takim wypadku, wartość tych udziałów wyniesie zero, chyba że wspólnik w jednostce współzależnej zobowiązał się do pokrycia jej strat, wniesienia dopłaty lub podniesienia kapitału (Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 września 2009...: § 19, ust. 1). Podobne rozwiązania w tym zakresie oferuje MSR 28 (§ 38–39).

Ustawa o rachunkowości reguluje jedynie sposób ujęcia bieżącego wyniku finansowego jednostki współzależnej w części przypadającej na wspólnika jednostki współzależnej. Wskazuje, że zwiększa on wynik finansowy bieżącego roku WJWZ i jest wykazywany w osobnej pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat. W przypadku pozostałych elementów kapitałów własnych możliwe są dwa podejścia (Ignatowski 2009: 857–858):

- zmiany pozostałych pozycji kapitałów własnych JWZ, przypadające na WJWZ, są odnoszone na odpowiadające im pozycje kapitałów własnych WJWZ (np. wzrost kapitału z aktualizacji wyceny JWZ jest odnoszony na kapitał z aktualizacji wyceny WJWZ),
- wszystkie zmiany pozostałych pozycji kapitałów własnych JWZ są odnoszone na jedną, wybraną pozycję kapitałów własnych WJWZ, np. kapitał zapasowy.

Wspólnik jednostki współzależnej powinien zdecydować, w jaki sposób będzie uwzględniać te zmiany oraz zawrzeć odpowiedni zapis na ten temat w polityce rachunkowości.

Istota MPW (korekta jedynie wybranych pozycji w sprawozdaniu finansowym) powoduje, że w metodzie tej nie ma potrzeby eliminacji wzajemnych rozrachunków oraz przychodów i kosztów z operacji pomiędzy JWZ, której udziały są wyceniane przy wykorzystaniu MPW, a innymi jednostkami objętymi skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym (por. Ignatowski 2012: 1325). Niemniej, przepisy prawa bilansowego narzucają obowiązek wyeliminowania z zysku/straty jednostki współzależnej przypadającej na WJWZ niezrealizowanych zysków i strat z transakcji zawartych pomiędzy JWZ a innymi jednostkami objętymi skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym (Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 września 2009...: § 19, ust. 8; Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 63, ust. 2).

Na zakończenie warto pokreślić, że obie metody, pomimo wielu różnic (tab. 1), wymagają, stosowania jednolitych zasad rachunkowości zarówno przez WJWZ, jak i JWZ, lub

⁵ Warto również zaznaczyć, iż z przepisów MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” (§ 27) wynika, że jeżeli dana JWZ sporządzałaby skonsolidowane sprawozdanie finansowe, to zmiany w kapitałach własnych podlegające uwzględnieniu w metodzie praw własności, powinny również uwzględniać zmiany w kapitałach własnych jej jednostek podporządkowanych, które zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym tej jednostki współzależnej. Zapisy takie, choć kiedyś obecne w polskim prawie bilansowym (por. Rak, Turyna 2004: 127), nie zostały zawarte ani w obecnej wersji ustawy o rachunkowości ani rozporządzeniu Ministra Finansów regulującym zasady sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych.

ich ujednoczenia w momencie sporządzania sprawozdania skonsolidowanego, co może wymagać dodatkowych korekt.

Tabela 1

Porównanie metody proporcjonalnej oraz metody praw własności – jednostki współzależne

Kryterium porównania	Metoda proporcjonalna	Metoda praw własności
Istota	Sumowanie poszczególnych pozycji aktywów, pasywów, przychodów oraz kosztów WJWZ z częścią aktywów, pasywów, przychodów oraz kosztów jednostki współzależnej, która odpowiada udziałowi WJWZ w jej aktywach netto, oraz dokonanie odpowiednich wyłączeń i korekt	Sposób wyceny udziałów w aktywach netto jednostki podporządkowanej (np. współzależnej), uwzględniający m.in.: wartość firmy (ujemną wartość firmy) i odpisy z nią związane, zmiany w kapitałach własnych jednostki podporządkowanej (proporcjonalnie do udziału w tej jednostce) oraz dywidendy otrzymane od tej jednostki
Udziały w jednostce współzależnej	Podlegają eliminacji	Są korygowane o odpisy amortyzacyjne wartości firmy, zmiany w kapitałach własnych jednostki współzależnej (w części odpowiadającej udziałowi WJWZ w jej aktywach netto) oraz otrzymane dywidendy
Wartość firmy/ujemna wartość firmy	Wykazywana w osobnej pozycji skonsolidowanego bilansu. Podlega amortyzacji/stopniowemu odpisaniu na wynik finansowy	Wykazywana łącznie z wartością udziałów w jednostce współzależnej (ujemna – w pasywach, jako element rozliczeń międzyokresowych). Podlega amortyzacji/stopniowemu odpisaniu na wynik finansowy
Kapitały własne jednostki współzależnej	Podlegają eliminacji. Wykazywane są jedynie te zmiany w kapitałach własnych, które nastąpiły od dnia rozpoczęcia sprawowania spółkontroli do dnia sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w części odpowiadającej udziałowi WJWZ w aktywach netto jednostki współzależnej	Podlegają eliminacji za wyjątkiem zmian, które miały miejsce po dniu rozpoczęcia sprawowania spółkontroli nad tą jednostką. Zmiany w aktywach netto jednostki współzależnej, w części odpowiadającej udziałowi WJWZ w jej aktywach netto, korygują wartość udziałów wycenianych metodą praw własności oraz wartość kapitału własnego WJWZ
Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań JWZ	Wykazywane w części wynikającej z udziału WJWZ, po dokonaniu odpowiednich wyłączeń	Niewykazywane
Przychody i koszty jednostki współzależnej	Podlegają sumowaniu z przychodami i kosztami WJWZ w części wynikającej z jego udziału w aktywach netto jednostki współzależnej	Wynik finansowy jednostki współzależnej, w części odpowiadającej udziałowi WJWZ w aktywach netto tej jednostki, jest wykazywany w osobnej pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat
Korekty	<ul style="list-style-type: none"> – wzajemne rozrachunki – przychody i koszty oraz niezrealizowane zyski i straty z transakcji pomiędzy jednostką współzależną a pozostałymi jednostkami objętymi skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym odpowiednio do udziału w tej jednostce – dywidendy otrzymane od jednostki współzależnej 	<ul style="list-style-type: none"> – niezrealizowane przez jednostkę współzależną zyski i straty powstałe w wyniku transakcji pomiędzy jednostką współzależną a pozostałymi jednostkami objętymi skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym, proporcjonalnie do udziału w tej jednostce – dywidendy otrzymane od jednostki współzależnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 61, 63 oraz Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 września 2009...: § 19.).

2. Wpływ wykorzystanej metody prezentacji danych jednostki współzależnej na skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Określenie wpływu metody proporcjonalnej i metody praw własności na sytuację majątkową grupy kapitałowej wymaga posłużenia się przykładem liczbowym (przykład 1). Ze względów praktycznych, przeprowadzone rozważania będą się ograniczać jedynie do analizy skonsolidowanego bilansu, bez uwzględniania pozostałych elementów skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Przykład 1

Grupa kapitałowa OMEGA (GK OMEGA) sprawuje współkontrolę nad spółką ALFA. Cena nabycia udziałów tej spółki wyniosła 100 000 zł (wycena bilansowa w cenie nabycia). Liczba nabytych udziałów odpowiada 50% kapitału podstawowego spółki ALFA (łącznie 180 000 zł na dzień nabycia udziałów). Dane finansowe GK OMEGA oraz spółki ALFA na dzień 31 grudnia 2014 r. przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Dane finansowe GK OMEGA (po dokonaniu korekt konsolidacyjnych) oraz spółki ALFA na 31.12.2014 rok

Nazwa pozycji	GK OMEGA	ALFA
A. Aktywa trwałe	360 000	240 000
1. Wartości niematerialne i prawne	10 000	10 000
2. Rzeczowe aktywa trwałe	200 000	180 000
3. Inwestycje długoterminowe	150 000	50 000
B. Aktywa obrotowe	280 000	200 000
1. Zapasy	80 000	60 000
2. Należności krótkoterminowe	120 000	80 000
3. Inwestycje krótkoterminowe	80 000	60 000
AKTYWA RAZEM	640 000	440 000
AA. Kapitał własny	430 000	200 000
1. Kapitał podstawowy	300 000	180 000
2. Kapitał zapasowy	100 000	
3. Zysk/strata roku bieżącego	20 000	20 000
4. Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	10 000	
BB. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	210 000	240 000
1. Rezerwy na zobowiązania	30 000	20 000
2. Zobowiązania krótkoterminowe	180 000	220 000
PASYWA RAZEM	640 000	440 000

Źródło: opracowanie własne.

Wartość firmy ustalona na dzień rozpoczęcia sprawowania współkontroli wyniosła 10 000 zł. Do dnia bilansowego odpis amortyzacyjny wartości firmy wyniósł 2 500 zł, z czego 500 zł dotyczy roku poprzedniego. Do 1 stycznia 2014 r. pomiędzy GK OMEGA a spółką ALFA nie występowały transakcje wzajemne. Pod koniec 2014 r. GK OMEGA udzieliła spółce ALFA 6-miesięczną pożyczkę, której kwota na dzień bilansowy wyniosła 3 000 zł. Zapłacone odsetki od pożyczki wyniosły 200 zł. Ponadto spółka ALFA sprzedała GK OMEGA towary, które wciąż znajdują się w magazynie spółki GK OMEGA. Cena sprzedaży towarów wyniosła 2 000 zł, zaś cena ich nabycia – 2 200 zł. GK OMEGA uregulowała swoje zobowiązania z tytułu zakupionych towarów. Wynik finansowy spółki ALFA

oraz zmiany w innych pozycjach jej kapitału własnego od dnia rozpoczęcia sprawowania spółkontroli do poprzedniego dnia bilansowego wyniosły 0 zł. W rozważaniach pominięto odroczonego podatek dochodowy.

Wariant I

Na potrzeby ujęcia danych finansowych spółki ALFA w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, GK OMEGA zdecydowała się wykorzystać metodę proporcjonalną. Na dzień 31 grudnia 2014 r. dokonała ona następujących korekt konsolidacyjnych w skonsolidowanym bilansie (tab. 3):

- wyeliminowanie wartości udziałów spółki ALFA (100 000 zł) oraz odpowiadającej im części kapitału podstawowego (90 000 zł); powstała różnica (10 000 zł) została ujęta jako wartość firmy z konsolidacji;
- dokonanie odpisu amortyzacyjnego wartości firmy, który obciąża wynik finansowy bieżącego okresu (2 000 zł) oraz niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych (500 zł);
- korekta wartości pożyczki udzielonej spółce ALFA ($3\ 000\ \text{zł} \times 50\% = 1\ 500\ \text{zł}$);
- korekta zapłaconych odsetek od pożyczki (zmniejszenie kosztów finansowych spółki ALFA o 100 zł [czyli $200\ \text{zł} \times 50\%$] oraz przychodów finansowych GK OMEGA o tę samą kwotę; łączny wpływ na wynik finansowy wyniesie 0 zł);
- korekta wartości towarów oraz wyniku finansowego bieżącego roku o niezrealizowaną stratę na sprzedaży towarów ($[2\ 000\ \text{zł} - 2\ 200\ \text{zł}] \times 50\% = -100\ \text{zł}$).

Tabela 3

Konsolidacja danych GK OMEGA oraz spółki ALFA na 31.12.2014 rok – metoda proporcjonalna

Nazwa pozycji	GK OMEGA	ALFA 50%	Korekty	Razem
A. Aktywa trwałe	360 000	120 000		387 500
1. Wartości niematerialne i prawne	10 000	5 000		15 000
2. Wartość firmy jednostek podporządkowanych			1) +10 000 2) -2 500	7 500
3. Rzeczowe aktywa trwałe	200 000	90 000		290 000
4. Inwestycje długoterminowe	150 000	25 000	1) -100 000	75 000
B. Aktywa obrotowe	280 000	100 000		378 600
1. Zapasy	80 000	30 000	5) +100	110 100
2. Należności krótkoterminowe	120 000	40 000		160 000
3. Inwestycje krótkoterminowe	80 000	30 000	3) -1 500	108 500
AKTYWA RAZEM	640 000	220 000		766 100
AA. Kapitał własny	430 000	100 000		437 600
1. Kapitał podstawowy	300 000	90 000	1) -90 000	300 000
2. Kapitał zapasowy	100 000			100 000
3. Zysk/strata roku bieżącego	20 000	10 000	2) -2 000 5) +100	28 100
4. Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	10 000		2) -500	9 500
BB. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	210 000	120 000		328 500
1. Rezerwy na zobowiązania	30 000	10 000		40 000
2. Zobowiązania krótkoterminowe	180 000	110 000	3) -1 500	288 500
PASYWA RAZEM	640 000	220 000		766 100

Źródło: opracowanie własne.

Wariant II

Na potrzeby ujęcia danych finansowych spółki ALFA w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, GK OMEGA zdecydowała się wykorzystać metodę praw własności. Na dzień 31 grudnia 2014 r. dokonała ona następujących korekt konsolidacyjnych w skonsolidowanym bilansie (tab. 4):

- a) korekta wartości udziałów spółki ALFA o część zysku przypadającą na GK OMEGA (10 000 zł);
- b) korekta wartości udziałów spółki ALFA o dokonany odpis amortyzacyjny wartości firmy, który obciąża wynik finansowy bieżącego okresu (2 000 zł) oraz kapitał zapasowy (w części dotyczącej poprzedniego okresu sprawozdawczego – 500 zł), na który GK OMEGA zdecydowała się odnosić zmiany wszystkich pozostałych elementów kapitałów własnych spółki ALFA;
- c) korekta wartości udziałów oraz wyniku finansowego bieżącego roku o niezrealizowaną stratę na sprzedaży towarów $([2\ 000\ \text{zł} - 2\ 200\ \text{zł}] \times 50\% = -100\ \text{zł})$.

Tabela 4

Konsolidacja danych GK OMEGA oraz spółki ALFA na 31.12.2014 rok – metoda praw własności

Nazwa pozycji	GK OMEGA	Korekty	Razem
A. Aktywa trwałe	360 000		367 600
1. Wartości niematerialne i prawne	10 000		10 000
2. Rzeczowe aktywa trwałe	200 000		200 000
3. Inwestycje długoterminowe	150 000	1) +10 000 2) -2 500 3) +100	157 600
B. Aktywa obrotowe	280 000		280 000
1. Zapasy	80 000		80 000
2. Należności krótkoterminowe	120 000		120 000
3. Inwestycje krótkoterminowe	80 000		80 000
AKTYWA RAZEM	640 000		647 600
AA. Kapitał własny	430 000		437 600
1. Kapitał podstawowy	300 000		300 000
2. Kapitał zapasowy	100 000	2) -500	99 500
3. Zysk/strata roku bieżącego	20 000	1) +10 000 2) -2 000 5) +100	28 100
4. Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	10 000		10 000
BB. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	210 000		210 000
1. Rezerwy na zobowiązania	30 000		30 000
2. Zobowiązania krótkoterminowe	180 000		180 000
PASYWA RAZEM	640 000		647 600

Źródło: opracowanie własne.

Porównanie finansowych skutków zastosowanych metod ujęcia danych spółki współzależnej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym przedstawia tabela 5. Analizując przedstawione w niej dane liczbowe można zauważyć, że:

1. Bez względu na zastosowaną metodę ujęcia danych JWZ w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, wynik finansowy grupy kapitałowej nie ulega zmianie.
2. W przypadku wykorzystania MPW, wartość firmy dotycząca JWZ wycenianych tą metodą nie jest wykazywana w osobnej pozycji skonsolidowanego bilansu.

Tabela 5

Porównanie finansowych efektów zastosowania metody proporcjonalnej oraz metody praw własności

Nazwa pozycji	MP	MPW	Różnica (MP – MPW)
A. Aktywa trwałe	387 500	367 600	19 900
1. Wartości niematerialne i prawne	15 000	10 000	5 000
2. Wartość firmy jednostek podporządkowanych	7 500		7 500
3. Rzeczowe aktywa trwałe	290 000	200 000	90 000
4. Inwestycje długoterminowe	75 000	157 600	-82 600
B. Aktywa obrotowe	378 600	280 000	98 600
1. Zapasy	110 100	80 000	30 100
2. Należności krótkoterminowe	160 000	120 000	40 000
3. Inwestycje krótkoterminowe	108 500	80 000	28 500
AKTYWA RAZEM	766 100	647 600	118 500
AA. Kapitał własny	437 600	437 600	0
1. Kapitał podstawowy	300 000	300 000	0
2. Kapitał zapasowy	100 000	99 500	500
3. Zysk/strata roku bieżącego	28 100	28 100	0
4. Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	9 500	10 000	-500
BB. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	328 500	210 000	118 500
1. Rezerwy na zobowiązania	40 000	30 000	10 000
2. Zobowiązania krótkoterminowe	288 500	180 000	108 500
PASYWA RAZEM	766 100	647 600	118 500
ROA (w %)	3,67%	4,34%	-0,67 pp
ROE (w %)	6,42%	6,42%	0

Objaśnienia: MP – metoda proporcjonalna, MPW – metoda praw własności, pp – punkt procentowy.

Źródło: opracowanie własne.

- W zależności od przyjętej polityki rachunkowości w zakresie sposobu ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zmian w kapitałach własnych JWZ, ich struktura może, ale nie musi, się różnić; różnice będą szczególnie widoczne w wypadku tych jednostek wykorzystujących metodę praw własności, które zmiany poszczególnych pozycji kapitałów własnych (za wyjątkiem wyniku finansowego bieżącego roku) odnoszą tylko na jedną pozycję kapitałów własnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym (np. kapitał zapasowy).
- Wykorzystanie MPW skutkuje wykazaniem niższej sumy bilansowej w skonsolidowanym bilansie, co jest konsekwencją ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym tylko tej części majątku jednostki współzależnej, która odpowiada w przybliżeniu jej aktywom netto; można więc zakładać, że w jednostkach z wysokim udziałem kapitału własnego w pasywach ogółem, zależność ta będzie odwrotna.
- Wartość „Inwestycji długoterminowych” jest wyższa w przypadku wykorzystania metody praw własności, przy założeniu, że jednostka współzależna wyceniona tą metodą nie posiada ujemnego kapitału własnego; uwzględniając ogólne zasady wykorzystania MPW, wartość tych inwestycji generalnie nie powinna być niższa niż w przypadku ujęcia jednostki współzależnej metodą proporcjonalną.
- Jeżeli w strukturze pasywów jednostki współzależnej przeważają kapitały obce, a jednostka ta osiąga zysk, to zastosowanie MPW umożliwi wykazanie wyższych

wskaźników rentowności aktywów, natomiast wskaźniki rentowności kapitału własnego kształtują się na tym samym poziomie.

Uwagi końcowe

Prawo wyboru stosowanych metod ujęcia jednostek współzależnych mają tylko i wyłącznie te spółki, które sporządzają swoje skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z ustawą o rachunkowości. Zastanawiając się nad wykorzystaniem metody proporcjonalnej albo metody praw własności, należy rozważyć wady i zalety każdej z nich, a także ich potencjalne skutki finansowe. Co więcej, warto w takich analizach wziąć pod uwagę kilka możliwych scenariuszy przyszłych zdarzeń.

Szczegółową ocenę dostępnych możliwości powinna przeprowadzić jednostka dominująca grupy kapitałowej w momencie opracowania założeń polityki rachunkowości dla całej grupy. Na ostateczną decyzję mogą mieć wpływ różne czynniki, niemniej w każdym wypadku opiera się ona na tym, co grupa kapitałowa chce wyeksponować w swoim sprawozdaniu finansowym – wyższą wartość majątku, czy też lepsze wskaźniki rentowności. Jednocześnie należy pamiętać, że zastosowana metoda prezentacji danych jednostek współzależnych będzie miała wpływ nie tylko na skonsolidowany bilans, lecz również na inne elementy skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Przykładowo, wykorzystanie metody proporcjonalnej powoduje, że w skonsolidowanym rachunku zysków i strat poszczególne przychody i koszty grupy kapitałowej są powiększane o odpowiednią część przychodów i kosztów JWZ. W przypadku stosowania metody praw własności w osobnej pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat jest wykazywany jedynie łączny wynik finansowy JWZ, w części przypadającej na WJWZ.

Literatura

- Czubakowska K. (2006), *Sprawozdania finansowe jednostek powiązanych*, w: *Ustawa o rachunkowości – komentarz*, red. T. Kiziukiewicz, LexisNexis, Warszawa.
- Ignatowski R. (2009), *Sprawozdania finansowe jednostek powiązanych*, w: *Komentarz do ustawy o rachunkowości. KSR – Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej – Podatki*, red. A. Jarugowa, T. Martyniuk, ODDK, Gdańsk.
- Ignatowski R. (2012), *Sprawozdania finansowe jednostek powiązanych – konsolidowanie sprawozdań finansowych*, w: *Meritum. Rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, ABC a Wolters Kluwer Business, Warszawa.
- Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”*, w: Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1254/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r., DzU UE L 360 z 29.12.2012.
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 11 „Wspólne ustalenia umowne”*, w: Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1254/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r., DzU UE L 360 z 29.12.2012.
- Rak J., Turyna J. (2004), *Rachunkowość i finanse grupy kapitałowej*, Difin, Warszawa.
- Remlein M. (2013), *Rachunkowość grup kapitałowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Remlein M. (2010), *Skonsolidowane sprawozdania finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, SKwP, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 września 2009 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania przez jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych, DzU nr 169, poz. 1327.
- Taborek-Mazur J. (2010), *Holding jako podmiot rachunkowości*, Wolters Kluwer Polska, Kraków.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2013, poz. 330, z późn. zm.

METHODS OF THE PRESENTATION OF JOINT ARRANGEMENTS IN A CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS VERSUS THE MATERIAL SITUATION OF A GROUP

Abstract: *Purpose* – pointing to the effect of the method of the presentation of joint arrangements in a consolidated financial statements on the material situation of a group. *Design/Methodology/approach* – literature analysis, induction and deduction reasoning, case study. *Findings* – the article contains a brief comparison of methods of the presentation of joint arrangements in a consolidated financial statement of a group as well as their effect on the material situation of the group. *Originality/value* – the article points to criteria that should be considered while creating the accounting policy of a group in the area related to the presentation of joint arrangements in a consolidated financial statement.

Keywords: proportional method, equity method, accounting policy of a group

Cytowanie

Janowicz M. (2014), *Metody prezentacji jednostek współzależnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym a sytuacja majątkowa grupy kapitałowej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 827, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 69, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 177–186; www.wneiz.pl/frfu.